

Autobiografija uživo

Dragoslav Simić: Miša Brkić, između naše „Borbe“, „Glasa Amerike“ i „Vremena“.

Miša Brkić: Pa, i danas kad razmišljam o svom poslu i onome što sam do sada radio, uvek se vratim na 71. godinu. Tada sam upisao sociologiju na Filozofskom fakultetu, i moj prvi susret sa tim fakultetom i profesorima bio je u onoj staroj zgradi, sad je tamo Rektorat, profesorka Zaga Golubović nas je dočekala jednom dobrodošlicom, i tad rekla rečenicu za koju ja mislim da je opredelila sav moj i profesionalni rad i društveni angažman. Rekla nam je, a bilo nas je negde oko dvadesetak, da se od sociologa očekuje da svaki dan pomno prate medije, i da pokušavaju da čitajući novine, slušajući radio i gledajući televiziju, pokušaju da kritički promišljaju društvenu zbilju. Ceo moj studij na fakultetu je zapravo bio to. Ja ne pamtim mnogo nekih lekcija koje studenti obično nabubaju da bi dobili dobru ocenu. Čitavo naše studiranje se svodilo na to da naučimo da kritički razmišljamo, i ja sam i danas zahvalan svojim profesorima, Zagi Golubović, Dragoljubu Mićunoviću, Mihajlu Markoviću koji su nas i na predavanjima i na vežbama zapravo učili toj vrsti kritičkog razmišljanja. I to je ono što mislim da, hajde sad kad gledam od tada pa negde do ovih dana, to jeste jedan od problema s kojim se Srbija sve ove godine suočava, Taj nedostatak kritičke javnosti, taj nedostatak onog javnog mnjenja u smislu o kojem govori Jirgen Habermas.

I nekako mi je bilo logično da posle tog studija odem u novinarstvo, iako je to bilo sasvim slučajno. Pojavio se konkurs u „Večernjim novostima“, to baš u to vreme i nije bila neka novina u kojoj je moglo kritički da se razmišlja o društvenoj zbilji, ali ja sam se javio na taj konkurs i posle izvesnog vremena bio primljen. I, novinarstvo je dobra profesija zato što omogućava čoveku da izbliza posmatra društvene tokove. U to vreme sam, pošto niko nije hteo da se bavi ekonomskim temama, prihvatio da to radim jer su mi rekli „hajde mali idi ti, pošto je to teška tema, niko time neće da se bavi“, i ja sam po prirodi posla želeo da sve to naučim, da to najbolje znam, da bi posle mnogo godina doživeo da me jedan od profesora Ekonomskog fakulteta pita gde sam ja to završio ekonomiju, a da me on ne poznaje, da li u Sarajevu ili u Zagrebu. Kad sam mu rekao da sam sociolog nije mogao da veruje da je neko tako dobro uspeo da nauči ekonomiju. Iz tih „Večernjih novosti“ sećam se dva detalja. Jedan je kad me je urednik gradske rubrike posle niza mojih kritičkih tekstova o funkcionisanju

partijskih organizacija Saveza komunista po radnim kolektivima i opštinskim organizacijama, pozvao i rekao mi, „znaš, mi smo odlučili da ti više ne možeš da se baviš tim temama ako ne uđeš u partiju“. I, moje prvo pitanje je bilo ko to, mi smo odlučili. On mi je rekao „pa, znaš, drugovi u Gradskom komitetu“. Naravno, i danas ne verujem da je to odlučio Gradski komitet, ali da je negde u redakciji neko u nekom trenutku rekao „slušaj, ovaj mali je postao mnogo drčan, loše je to za novinu na određenim mestima“. I onda je to bio izgovor, kao, hajde, uđi u partiju, pa onda iznutra kritikuj društvenu zbilju. I tako sam ja dobio partijsku knjižicu jedno godinu dana pre nego što se partija urušila sama od sebe. Drugi događaj koji pamtim je iz '91.-'92. godine, mislim proleće '92. godine, kad su mi neki važni ljudi u toj redakciji rekli da ja nisam dovoljno kvalitetan Srbin i da bi morao malo da vodim računa kako pišem svoje tekstove. Dve stvari su mi zasmetale. To, nedovoljno kvalitetan Srbin, morao sam da im kažem da sam ja rođen na Oplencu, pa je onda onako teško za nekog ko je rođen tamo, kako se to kaže, u kolenju Karadorđevića, da nije dovoljno kvalitetan Srbin. To su bila ona čudna vremena, prelomne godine, rađala se jedna nova politička filozofija, jedna nova politička svest koja je posle strašno mnogo koštala Srbiju. A ja jesam u to vreme bio „zaražen“ reformskom idejom, pre svega u ekonomskom smislu, a onda i u političkom smislu koju je tadašnji savezni premijer Ante Marković, koga se danas mnogi s nostalgijom sećaju, gurao, pokušavajući da reformiše Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju. U vreme narastanja nacionalnih država, nacionalne ideje, republičkih nacionalizama, to nije pilo vodu. Meni se dopala reformska ideja, ne samo kao novinaru koji je u svojim tekstovima to zagovarao, dopalo mi se kao građaninu. Tad sam prvi put u praksi shvatio ideju građanskog individualizma, odnosno, nastojanja da država bude tako uređena da ona u stvari predstavlja skup građana pojedinaca koji su odgovorni za svoje živote, a da su se onda udružili u jednu zajednicu koja se zove država i koja je trebala da im bude servis, da im olakša život. Mislim da je to bio prelomni trenutak u mojoj profesionalnoj karijeri. Bio sam u prilici da kao izveštač „Večernjih novosti“ gledam i izveštavam, iz Kosova Polja kad je Slobodan Milošević izrekao onu čuvenu rečenicu „niko ne sme da vas bije“. Jedno deset minuta posle te rečenice ja sam dobio cokulu u cevanicu i dugo sam nosio masnicu od policajca koji je pokušavao da napravi red. Drugi događaj koji mi je bio strašno upečatljiv i koji mi je definitivno otvorio oči bila je čuvena 8. sednica CK SK Srbije s koje sam takođe izveštavao za „Večernje novosti“. To je trajalo tri dana i dve noći, to je bilo onako užasno iscrpljujuće, i tad sam video kako funkcioniše politička manipulacija. I danas, dakle šest-sedam godina posle demokratskih promena u Srbiji strašno mi smeta kod političara i u njihovim javnim istupima politička manipulacija. I kad mi neko danas kaže „zašto baš ti moraš toliko da se javno eksponiraš i da kritikuješ vlast“, ja kažem da

je to onaj prvi poriv građanina i intelektualca koji ne pristaje ni na kakvu vrstu političke manipulacije bez obzira od koga dolazila. A, vlast se izgleda u Srbiji nije mnogo promenila u tom delu manipulacije, neću da kažem da se u ostalim stvarima nije promenila, ali koristi vrlo sličnu metodologiju manipulacije. Supruga je jednom primetila kako sam čudan čovek, svi političari dok ne dođu na vlast su mi bili prijatelji, poznanici i drugovi, a onog trenutka kad su postali važne političke figure, ja sam sa svima njima dolazio u sukob. Ima u tome neke istine. Neko bi možda na prvi pogled pomislio da sam ja džangrizalo, ali užasno mi smeta svaki pokušaj političke manipulacije. Druga stvar koja mi je od Osme sednice zasmetala to je ontološki sukob mog shvatanja građanskog individualizma i kolektivne manipulacije, kolektivne zaslepljenosti, filozofije krda koju su političari tog vremena nametnuli kao vladajući stil srpskog društva. Dakle, ako si bio van krda, ako nisi mislio svojom glavom, ako si na glavi nosio televizor, kako se tad pričalo, ti si bio dobar član društva. Ako nisi to hteo da radiš i da se tako ponašaš onda si bio izdajnik i nekvalitetan Srbin. I danas mi smeta to kad se bilo koja vrsta kolektiviteta nameće kao vladajući model ponašanja, i kad danas pričaju ljudi da su ili srpski ekonomisti ili srpski novinari, ta odrednica ili partijska ili nacionalna ili verska, mi strašno smeta. Ja sam zaista zagovornik individualizma i pristalica toga da se svačiji ugled, doprinos, stil, način života, meri po tome kakav si ti kao pojedinac i profesionalac. Dakle, da li si dobar čovek i da li si dobar novinar. Kad me neko pita da li sam ja Srbin, unapred mi kaže da tu nešto nije dobro i nije u redu. To svoje intelektualno „vjeruju“ pokušao sam da pretočim u svoj profesionalni novinarski angažman. Onog trenutka kad sam iz „Večernjih novosti“ zato što sam bio nekvalitetan Srbin prešao u tada nezavisnu „Borbu“, gde sam do kraja '94. radio kao urednik ekonomske rubrike, onda je Milošević sa nekim svojim poslušnicima upao u redakciju, oteo nam novinu i mi smo onda napravili „Našu borbu“. To je bila jedina novina koja je u to vreme održavala priču o građanskoj Srbiji koja u to vreme nije imala neku veliku šansu da postane vladajuća politička filozofija. Negde krajem '95. su mi ponudili mesto glavnog i odgovornog urednika, i, iz tog perioda ono što je, mislim, ta novina uspela da uradi, to je da se na jedan način spoji sa onim građanskim protestom '96.-'97. godine, one čuvene pištaljke, lupanje u šerpe, dakle, protest zbog izborne krađe na izborima. I, znam da je u to vreme „Naša borba“ bila jedan od stubova tog građanskog protesta. Moje shvatanje novinarstva se malo razlikuje od ovog danas modernog i s tog stanovišta pripadam onim konzervativnijim novinarima koji medije smatraju kao jedan od stubova civilnog društva i kritičke javnosti. Danas, koliko vidim, imamo diktaturu žute štampe, svi su u trci za zaradom i profitom po cenu da sve društvene vrednosti bace u blato i da svakog pojedinca i svaku društvenu vrednost uprljaju do krajnjih granica zarad dobre zarade. Čini mi se da u zemljama u tranziciji kakva je Srbija uloga

medija jeste da pokušaju da edukuju javnost, da ljudima ponude više opcija, da ljudima daju informaciju o onome što je dobro i što bi moglo da bude dobro za njih kao pojedince i dobro za društvenu zajednicu u kojoj žive. Medije doživljavam kao deo prosvetiteljstva u Srbiji, čini mi se da Srbiji nedostaje način mišljenja prosvetiteljstva, racionalizma i kritičkog odnosa prema stvarnosti. To što je Evropa imala, a Srbija je preskočila zbog turskog ropstva i to joj se sada obija o glavu. Vidi se da srpsko društvo pati od nedostatka javnog mnjenja, relevantnog javnog mnjenja, relevantne kritičke javnosti. I, onda, negde kad je taj projekat „Naše borbe“ već bio pri kraju, kad je bio iscrpljen i kad je finansijski nije više mogao da izdrži, to se polako gasilo, završio se rat koji je Srbija imala sa NATO-om, prošlo je bombardovanje, zemlja je u svakom smislu bila rasturena - od moralnog do fizičkog devastiranja, dobio ponudu od „Glasa Amerike“ da budem njihov izveštač iz Beograda. Do tad nisam imao nikakve profesionalne veze sa radiom. Prvo s čime sam se suočio bilo je saznanje da mi „Glas Amerike“ nudi posle NATO intervencije i bombardovanja i jednog strašnog antiameričkog raspoloženja u srpskoj javnosti ali sam taj element zaboravio onog trenutka kad je u meni proradio profesionalac novinar i želja da pokušam da se dokažem u elektronskom mediju o kome ništa nisam znao. I onda su mi rekli hajde da napravimo probu, pa sam ja poslao neki prvi izveštaj, pa su rekli „slušaj, to i ne zvuči nešto tako baš strašno dobro, ali uzećemo te“. I to je bio veliki izazov, dakle, dokazivanje u elektronskom mediju. I dan-danas se trudim da još učim, od tad je prošlo strašno puno, skoro osam godina. Drugi izazov mi je bio to što je „Glas Amerike“ radio-stanica koja kao uslov traži da u izveštajima nema komentarisanja, nego samo klasičnog, suvog izveštavanja, koje se svodilo na iznošenje informacija o događajima koji su se tog dana dogodili, najvažnijih događaja koji su se tog dana dogodili u Srbiji. Ja sam do tad bio novinar iz pisanih medija, poznat po tome što je voleo da piše oštre komentare, i sad odjednom se suočiš posle dvadeset godina novinarstva i ugleda koji ste stekao kao komentator, vraćaš se na početke novinarstva, dakle, u novinarsko izveštavanje. Mislio sam, hajde, pokušaću da pokažem da umem i to da radim. I, prvi izveštaj mi je bio, sećam se, Milošević je bio na onom mostu kod Beške, posle bombardovanja je obnovljen i trebalo je napraviti izveštaj o tome. Meni je bilo zanimljivo da pokažem slušaocima u Srbiji da i „Glas Amerike“ je medij koji o tome izveštava. I dan-danas se suočavam s ljudima na ulici koji misle da ja zato što radim za „Glas Amerike“ da u svojim izveštajima zastupam američke stavove. Ne, ja svaki dan izveštavam za „Glas Amerike“ o onome što se događa u Srbiji i o onome što srpski političari govore o temama koje su važne za Srbiju. Ceo, recimo, moj jučerašnji izveštaj bio je posvećen temi Kosova i onoga kako srpski političari, dakle, predsednik Srbije, premijer Srbije i šefovi poslaničkih grupa u Parlamentu vide susret, efekte susreta američkog i

ruskog predsednika Buša i Putina. Negde posle toliko godina, neko od kolega koji rade u radiju, rekli su mi, „slušaj mali, nisi loš za novinara iz pisanog novinarstva“. Vi iz radija ste neka posebna novinarska sekta, to sam posle shvatio. Dakle, neko je pratio to što sam ja radio i rekao, pa, slušaj, posle, ne znam, šest-sedam godina mogao bi da se kvalifikuješ za radijskog novinara. Neću da kažem da mi je to bila neka čast, ali, ako čovek dvadeset godina radi u pisanom novinarstvu, pa onda se preštaltuje malo i na radijsko novinarstvo i pri tom radi i ovo pisano, i nešto u tome uspe, ja to doživljam kao ovako jednu lepu pristojnu stvar.

Sve ove godine, zaboravio sam da kažem, a možda to nije ni važno, pokojni premijer Srbije Zoran Đinđić i ja smo bili kaokolege sa fakulteta se družili i bili prijatelji. Jedne noći me je zvao i rekao, hajde, osim tog tvog novinarskog društvenog angažmana da li bi hteo da se uključiš malo i u još neku vrstu političkog angažmana. Naravno, odmah sam bio protiv misleći da taj politički angažman podrazumeva nešto, što je vlast, ali mi je ponudio da sa nekim ljudima koji uživaju ugled u srpskom društvu i koji važe za moralne ljude, uđem u taj antikorupcijski savet koji je Vlada formirala. Zoranova ideja je bila da u tranziciji koja je počinjala i za koju se znalo da će biti bolna, da bar pokuša da ima neko telo koje izigrava moralnu savest društva. I onda su tu bili i profesorka Zaga Golubović i akademik Nikola Milošević i profesor Čupić, tako neki prilično ugledni građani Srbije. Meni je to imponovalo. Sad vidim da su novinari na raznim mestima i na raznim funkcijama od ambasadora do ministara, i ne zavidim im mnogo, pošto i to što sam radio u antikorupcijskom savetu mi je bilo loše političko iskustvo, posle dve godine sam rekao dosta, ne mogu više, hvala vam, zahvalio se i podneo ostavku. Pa, šta znam, čini mi se da intelektualni i novinarski angažman u Srbiji sedam godina posle početka tranzicije je jednako važan i značajan kao i kad su se događale one prelomne stvari početkom 90-ih godina.

Dragoslav Simić: Vi ste sad u „Vremenu“?

Miša Brkić: Bio sam u „Vremenu“ do skoro, a onda sam prešao u „Economist magazin“. Tu sam formalno, što bi se reklo, zamenik glavnog i odgovornog urednika, a u stvari kad me pitaju šta radim, ja kažem pišem za „Economist magazin“. Dakle, sebe smatram i dalje novinarom. Pitali su me ljudi što sam otišao iz „Vremena“ u „Economist“. „Vreme“ je bila novina koja me je potpuno zadovoljavala, ali ekonomske teme su odjednom u srpskoj tranziciji postale važne. „Vreme“ je bilo politički nedeljnik koje se bavio svim temama uključujući i ekonomske, ali meni to nije bilo dovoljno. Ekonomskih tema je bilo toliko mnogo da je meni trebalo negde da mnogo više pišem o tome, i pošto su me zvali iz „Economista“, ja sam onda odlučio da pređem i da se tu posvetim više pisanju ekonomskih tema i analizi onoga što se događa u Srbiji. I dalje mislim da je zadatak

intelektualca u srpskom društvu treba da bude kritičko promišljanje stvarnosti i bespoštedna kritika političara i svake vlasti. I ne slažem se i ne odobravam apologiju, odnosno način na koji pojedini srpski intelektualci sebi dozvoljavaju tako blisku vezu sa vlastima i servilnost prema političkoj moći kao što to danas možemo da vidimo na raznim nivoima u Srbiji.